

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 6/2005 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2004

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä huhtikuuta 2005 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2004 (K 3/2005 vp) valmistelevasti kä-

siteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Puolustusvoimien rakennetoimenpiteet

Puolustusvoimien rakenteen kehittäminen on edennyt nopeasti valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2004 (VNS 6/2004 vp) pohjalta. Selonteko asetti puolustusvoimien toimintamenoille kehykseen nähden 50 miljoonan euron vuotuisen säästötavoitteen vuosille 2008—2012, jotta puolustusmäärärahoja voidaan paremmin kohdentaa kehittämiss-hankkeisiin. Maaliskuussa 2005 tehty valtiontalouden uusi kehyspäätös asetti puolustusvoimille uuden 20 miljoonan euron säästötavoitteen vuosille 2006 ja 2007. Tässä tilanteessa puolustusvoimien rationalisointitoimenpiteiden tarve on merkittävä. Puolustusvaliokunta toteaa, että uuden merkittävän säästöpäätöksen tekeminen välittömästi selonteon perusteellisen käsittelyn jälkeen ei ole omiaan edistämään puolustusvoimien pitkäjänteistä ja johdonmukaista kehittämistä. Puolustusvaliokunta on käsitellyt selonteon toimeenpanoa lausunnossaan PuVL 5/2005 vp.

Puolustusvaliokunta toteaa, että puolustusvoimien rationalisointitarpeiden toimeenpanossa on edettävä määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti, turvaten puolustusvoimien ydintehtävien hoitamisen. Puolustusvaliokunta pitää valitettavana, että esimerkiksi harjoitustoimintaa on jouduttu merkittävästi supistamaan säästötoimien takia. Puolustusvaliokunta toteaa, että koko valtioneuvoston on otettava vastuu puolustusvoimien rationalisointitoimien alueellisten ja paikallisten haittojen edellyttämistä korvaavista toimenpiteistä. Valiokunta on lausunnossaan (PuVL 5/2005 vp) edellyttänyt, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle erillisen selvityksen rationalisointitoimenpiteiden vaikutuksista ja korvaavista toimenpiteistä kevääseen 2006 mennessä.

Tukitoimintojen tehostaminen

Hallituksen toimenpidekertomuksessa todetaan, että puolustushallinto on selvittänyt tukipalveluiden rationalisointimahdollisuuksia. Osassa rationalisointihankkeita on edetty jo toimeenpanovaiheeseen. Alustavat kokemukset joidenkin tukipalveluiden rationalisoinnista — esimerkik-

si sairaanhoidossa — ovat puolustusvaliokunnan käsityksen mukaan pääsääntöisesti myönteisiä. Puolustusvaliokunta kuitenkin korostaa, että tukipalveluiden rationalisoinnissa on edettävä pragmaattisesti ja tukitoimien keskittämisestä ei saa muodostua itsetarkoitusta. Tehostumishyötyjen on oltava merkittäviä, jotta ne korvaavat hajautetumman palvelurakenteen vahvuudet palveluiden tarjonnassa.

Puolustusvaliokunta toteaa, että tukitoimintojen ulkoistamiseen, ns. kumppanuushankkeiden muodossa, mm. liittyvä arvonlisävero-ongelma on yhä ratkaisematta. Toimintojen ulkoistamisen myötä syntyvä arvonlisäverovelvollisuus heikentää ulkoistamistoimien edellytyksiä, mikäli arvonlisäveroseurauksia ei huomioida asianmukaisella tavalla. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että kumppanuushankkeiden verokohtelussa saadaan ripeästi aikaan valtion kokonaisetua palveleva ratkaisu. Valiokunta korostaa, että vertailtaessa puolustusvoimien itse tuottamien palvelujen ja ulkoistettujen palvelujen kustannuksia tulee ottaa huomioon kaikki ulkoistetussa vaihtoehdossa puolustusvoimille tosiasiallisesti jäävät kustannukset, kuten hallintoon ja palvelujen laadun varmistukseen liittyvät kulut.

Materiaalihankinnat

Toimenpidekertomuksessa todetaan Euroopan puolustusviraston (EPV) käynnistyminen. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että viraston toiminnasta haetaan konkreettisia hyötyjä puolustushankintojen tehostamisessa mm. yhteishankintojen muodossa ja kehitetään yhteistyötä, joka edesauttaa elinvoimaisen puolustusmateriaalituotannon toimintaedellytyksiä Suomessa. Materiaalihankintojen osuus puolustusvoimien budjetista on eurooppalaisessa vertailussa korkea. Tästä syystä puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että materiaalihankintojen hoitamiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja toimitaan aloitteellisesti hankintamenettelyiden ja eurooppalaisen yhteistoiminnan kehittämisessä.

Kriisinhallintavalmiudet

Suomi on kertomusvuonna sitoutunut osallistumaan kahteen EU:n nopean toiminnan taisteluosastoon, ja yleisesti sotilaallisen kriisinhallinnan vaatavuus kasvaa entisestään. Puolustusvoimien kykyjen kehittäminen tahdissa eurooppalaisten kriisinhallintatavoitteiden kanssa on Suomen kansainvälisen aseman kannalta merkittävä uskottavuuskysymys. Puolustusvaliokunta toteaa, että kriisinhallintakykyjen vaatavuustason kohentaminen joudutaan toteuttamaan tilanteessa, jossa puolustusvoimien toimintaan kohdistuu merkittäviä taloudellisia paineita. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että kansainvälisen kriisinhallinta- ja yhteistoimintakyvyn kehittämisestä priorisoidaan puolustusvoimien painopisteissä sillä tavalla, että Suomen antamat määrälliset ja laadulliset sitoumukset kriisinhallinnassa eivät asetu kyseenalaisiksi.

Puolustusvoimien päällystön koulutusuudistus (HE 18/2001 vp)

Eduskunta on edellyttänyt, että hallitus antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen päällystön koulutusuudistuksen toteutumisesta, kun uudesta järjestelmästä on saatu riittävästi kokemuksia. Puolustusvaliokunta on käsitellyt lausumaa vuoden 2002 sekä vuoden 2003 toimenpidekertomuksia koskeneissa lausunnoissaan (PuVL 1/2003 vp ja PuVL 2/2004 vp). Valiokunta toteaa, että lausuma on tarpeen edelleen säilyttää toimenpidekertomuksessa.

Valtioneuvoston selonteko (Selonteko 1/1997 vp, VNS 2/2001 vp)

Puolustusvaliokunta toteaa, että eduskunta on hyväksynyt valiokunnan mietinnön pohjalta (PuVM 1/2004 vp) vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon (VNS 6/2004 vp) liittyvät lausumat, jotka on todettu valtioneuvoston kansliaa koskevassa toimenpidekertomuksen osiossa. Vuoden 1997 selonteon käsitelyn yhteydessä hyväksytty puolustusvoimien henkilöstöä koskeva lausuma korvautuu suoraan vuoden 2004 selontekoon liittyvällä uudella lausumalla. Samoin vuoden 2001 selonteon käsitellyn yhteydessä annettu lausuma selon-

teon valmistelusta korvautuu vuoden 2008 selonteon valmistelua koskevalla lausumalla. Puolustusjärjestelmän lähtökohtia koskeva lausuma on huomioitu vuoden 2004 selonteossa. Varikojärjestelmän muutosta on käsitelty puolustusvaliokunnassa vuoden 2004 selontekoa koskevassa mietinnössä sekä erikseen selonteon toimeenpanoa koskevassa lausunnossa. Näin ollen aiempiin — vuoden 1997 ja vuoden 2001 — se-

lontekoihin liittyvät lausumat voidaan poistaa toimenpidekertomuksesta.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää perustuslakivaliokunnalle,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kauko Juhantalo /kesk
vpj. Jaakko Laakso /vas
jäs. Tony Halme /ps
Eero Heinäluoma /sd
Reijo Kallio /sd
Bjarne Kallis /kd
Saara Karhu /sd
Antero Kekkonen /sd

Seppo Lahtela /kesk
Jere Lahti /kok
Reijo Laitinen /sd
Eero Lankia /kesk
Olli Nepponen /kok
Lauri Oinonen /kesk
Antti Rantakangas /kesk
vjäs. Eero Akaan-Penttilä /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jukka Salovaara.